

**TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ İÇ HİZMET
KANUNU ⁽¹⁾**

Kanun Numarası : 211
Kabul Tarihi : 4/1/1961
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 10/1/1961 Sayı : 10703
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 4 Cilt : 1 Sayfa : 1008

Bu Kanun ile ilgili olarak Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren yönetmelik için, “Yönetmelikler Külliyatı”nın kanunlara göre düzenlenen nümerik fihristine bakınız

A) ESASLAR

I - Tarifler

Madde 1 – (Değişik: 18/6/2003 – 4902/9 md.)

Türk Silahlı Kuvvetleri : Kara (Jandarma dahil), Deniz (Sahil Güvenlik dahil) ve Hava Kuvvetleri subay, askerî memur, astsubay, erbaş ve erleri ile askerî öğrencilerden teşekkül eden ve seferde ihtiyatlarla ikmal edilen, kadro ve kuruluşlarla teşkilâtı gösterilen silahlı Devlet kuvvetidir.

Madde 2 – Askerlik:Türk vatanını,istiklal ve Cumhuriyetini korumak için harb sanatını öğrenmek ve yapmak mükellefiyettir.Bu mükellefiyet özel kanunlarla vaz'olunur.

Asker : Askerlik mükellefiyeti altına giren şahıslarla (Erbaş ve erler) özel kanunlarla Silahlı Kuvvetlere intisabeden ve resmi bir kıyafet taşıyan şahsa denir.

Madde 3 – Askerler ve rütbeler:

a) Askerler:

1. **(Değişik: 10/3/2011-6191/10 md.)** Er: İhtiyaçları Devlet tarafından deruhte ve temin olunan rütbesiz askerdir. Sözleşmeli erler de bu Kanuna göre er sayılır.

2. **(Değişik: 10/3/2011-6191/10 md.)** Erbaş: İhtiyaçları Devlet tarafından deruhte ve temin olunan onbaşı ve çavuş rütbelerini haiz askerdir.

Askerlik Kanununa göre mükellef buldukları hizmetleri ifadan sonra hususi kanunlara tevfikân muayyen bir hizmet taahhüdü suretiyle Silahlı Kuvvetlerde vazife gören uzman ve sözleşmeli çavuş ve onbaşılar da erbaş sayılır. ⁽²⁾

3. Astsubay: Hususi kanununa göre Silahlı Kuvvetlere katılan astsubay çavuştan astsubay kıdemli başçavuşa kadar rütbeyi haiz olan askerdir.

4. Askerî öğrenci: Subay, askerî memur veya astsubay yetiştirilmek üzere muhtelif okul ve üniversitelerde okuyan ve resmi bir kıyafet taşıyan öğrencilerdir.

(1) Kanunda geçen “Uzman Çavuş” Tabiri, 18/3/1986 tarih ve 3629 sayılı Kanunun 21 inci maddesi ile “Uzman erbaş” olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(2) Bu paragraf 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin hükmüdür.

5. Askeri memur: İdari işlerde, fen ve sanat kollarında vazife gören ve kanuna göre subaylara muadil ve özel bir silsileye tabi bulunan askerdir.

6. Subay: Hususi kanuna göre Silahlı Kuvvetlere intisabeden asteğmenden mareşala (Büyük amirale) kadar rütbeyi haiz olan askerdir.

b) Rütbeler:

1. Erbaşlar:

a) Onbaşı

b) Çavuş

2. Astsubaylar :⁽¹⁾

a) Astsubay çavuş

b) Astsubay üstçavuş

c) Astsubay başçavuş

d) Astsubay kıdemli başçavuş

3. Askeri memurlar:

a) 8 inci sınıf (Asteğmen muadili)

b) 7 inci sınıf (Teğmen muadili)

c) 6 inci sınıf (Üsteğmen muadili)

d) 5 inci sınıf (Yüzbaşı muadili)

e) 4 üncü sınıf (Kıdemli yüzbaşı muadili)

f) 3 üncü sınıf (Binbaşı muadili)

g) 2 inci sınıf (Yarbay muadili)

h) 1 inci sınıf (Albay muadili)

4. Subaylar:

a) Asteğmen

b) Teğmen

c) Üsteğmen

d) Yüzbaşı

e) Binbaşı

f) Yarbay Üst subaylar

g) Albay

h) Tuğgeneral (Tuğamiral)

i) Tümgeneral (Tümamiral)

j) Korgeneral (Koramiral) General veya amiraller

k) Orgeneral (Oramiral)

l) Mareşal (Büyük amiral)

(1) 27/7/1967 tarih ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 77 nci maddesiyle astsubayların rütbeleri:

Astsubay Çavuş

" Kıdemli çavuş

" Üstçavuş

" Kıdemli üstçavuş

" Başçavuş

" Kıdemli başçavuş

şeklinde yeniden düzenlenmiş ve aynı Kanunun 208 inci maddesinin (r) bendinde de 4/1/1961 tarih ve 211 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (b) fıkrasının (2) nci bendinin bu Kanuna aykırı hükümlerinin ilga edildiği belirtilmiştir.

Madde 4 – Muhtelif sınıfların rütbe isimlerinin başlarına sınıf veya meslek ismi konulur.

Madde 5 – Nizam: Tüzükler, kararnameler, yönetmelikler, talimnamelerin ve talimatların hükümleridir.

Madde 6 – Hizmet: Kanunlarla nizamlarda yapılması veyahut yapılmaması yazılmış olan hususlarla, amir tarafından yazı veya sözle emredilen veya yasak edilen işlerdir.

Madde 7 – Vazife: Hizmetin icabettirdiği şeyi yapmak ve menettiği şeyi yapmamaktır.

Madde 8 – Emir: Hizmete ait bir talep veya yasağın sözle, yazı ile ve sair surette ifadesidir.

Madde 9 – Amir: Makam ve memuriyet itibariyle emretmek salahiyetini haiz kimsedir. Bunun emri altındakilere maiyet denir.

Madde 10 – Üst tabiri, rütbe veya kıdem büyüklüğünü gösterir.

Ast, üstün rütbece veya kıdemce aşağısında bulunan kimsedir.

Madde 11 – Makam: Her amirin Silahlı Kuvvetlerde temsil ettiği mevkidir.

Madde 12 – a) Kıta: Görevin yapılması için taktik ve idari birlikleri kapsıyan ve bir kumanda altında toplanan teşkilere kıta denir.

Taktik birlik: Belli bir kuruluş ve kadrosu olup asli görevi muharebe hareketleri olan bir teşkidir. Taktik birlikler içerisinde bazı idari unsurlar da bulunabilir.

İdari birlik: Belli bir kuruluş ve kadrosu olup asli görevi hizmet hareketleri olan bir teşkidir.

b) Karargah: Kumandan veya amirlerin kıta veya kurumlarının sevk ve idarelerinde yardımcı olan bir toplumdur. Karargahlar bir kuruluş ve kadro ile tesbit edilir.

c) Askeri kurum: Kıta ve karargah anlamı dışında kalan askeri hastane, okul, ordu evi, dikim evi, fabrika, askerlik şubesi, ikmal merkezi ve depo gibi askeri tesis ve teşkillerdir.

II - Disiplin

Madde 13 – Disiplin: Kanunlara, nizamlara ve amirlere mutlak bir itaat ve astının ve üstünün hukukuna riayet demektir.

Askerliğin temeli disiplindir.

Disiplinin muhafazası ve idamesi için hususi kanunlarla cezai ve hususi kanun ve nizamlarla idari tedbirler alınır.

III- Astın vazifeleri

Madde 14 – Ast; amir ve üstüne umumi adap ve askeri usullere uygun tam bir hürmet göstermeye, amirlerine mutlak surette itaate ve kanun ve nizamlarda gösterilen hallerde de üstlerine mutlak itaate mecburdur.

Ast muayyen olan vazifeleri, aldığı emri vaktinde yapar ve değiştiremez, haddini aşamaz. İcradan doğacak mesuliyetler emri verene aittir.

İtaat hissini tehdit eden her türlü tezahürler, sözler, yazılar ve fiil ve hareketler cezai müeyyidelerle men olunur.

IV - Amirin vazifeleri

Madde 15 – Amir; emirlerini maiyetindeki her şahsa verebilir. Vazifelerin zamanında ve tam olarak yapılıp yapılmadığı takip ve yapılmasını temin eder.

Madde 16 – Amir; maiyetine hizmetle münasebeti olmayan emir veremez. Astından hususi bir menfaat temin edecek bir talepte bulunamaz. Hediyesini kabul edemez ve borç alamaz.

Madde 17 – Amir; maiyetine hürmet ve itimat hisleri verir. Maiyetin ahlaki, ruhi ve bedeni hallerini daima nezaret ve himayesi altında bulundurur. Amirin maiyetine karşı daima bitarafılık ve hakkaniyeti muhafazası esastır.

Madde 18 – Amir; maiyetine disiplini bozan fiil ve hareketlerinden dolayı disiplin cezaları verir.

Disiplin cezalarının mahiyeti ve verilmesi usulü hususi kanundaki hallere göre tayin ve tesbit olunur.

V - Emir

Madde 19 – Emrin üniforma ile verilmesi lazımdır. Üniformasız olan bir amirin verdiği emirleri onu tanıyanlar yapmaya mecburdur.

Madde 20 – Emirler ast tarafından değiştirilemez. Ancak, ahval ve şerait emri yapılamıyacak bir hale koymuşsa veyahut emir verilirken meçhul kalmış sebepler meydana çıkmışsa veya emrin yapılması büyük bir tehlikeyi ve ağır bir zararı da mücip olacaksa ve bütün bu haller karşısında amirden yeni bir emir alınmasına hal ve zaman da müsait değilse; ast mesuliyeti üzerine alarak emri yeni vaziyete uygun bir tarzda değiştirerek yapabilir ve ilk fırsatta emri yapılmıyan veya kısmen yapılan amirlere de malûmat verilir.

Madde 21 – Emirler, kaideten birbirine bağlı makamlar ve kumandanlar tarafından bir silsile takip edilerek verilir. Müstacel ve zaruri hallerde bu sıraya riayet edilmeden de emir verilebilir. Bu takdirde amir atlanmış olan kademelere en kısa zamanda bilgi verir. Ve böyle bir emri alan astda kendi amirini haberdar eder.

Madde 22 – Bir amirin verdiği emir yapılırken daha büyük bir amirden evvelki emre muhalif ikinci bir emir daha alınacak olursa, ikinci emri veren amire evvelki emir bildirilir. Eğer ikinci amir kendi emrinin yapılmasında ısrar ederse bu amirin emri yapılır. Ve birinci amire malumat verilir. Eğer daha büyük amire birinci amirin emrini bildirmeye hal ve zaman müsait değilse vaziyete uygun olan emir kendi mesuliyeti dahilinde yapılır ve amirlere bildirilir.

Madde 23 – Fesat ve isyan halinde bulunan bir kıta, karargah veya askeri kurumda intizamı temin etmek, yağmacılığın önünü almak ve kaçak askerleri çevirmek için bu halleri gören her üst emir ve kumanda işini üzerine almak ile vazifesi ile mükelleftir.

Madde 24 – Disipline aykırı gördüğü her hale müdahaleye ve emir vermeye her üst görevlidir.

B) PERSONEL İŞLERİ

I - Müracaatlar

Madde 25 – Her asker resmi ve şahsi işlerinden dolayı müracaatını söz veya yazı ile en yakın amirinden başlayarak silsile yoluyla yapar.

Müracaatlar takip ve tahkik ve bir karara bağlanarak neticesi müracaat sahibine mümkün olan en kısa zamanda mutlaka bildirilir. Ancak; bu müddet hiçbir halde bir ayı geçemez.

Birden fazla kimselerin toplu olarak söz veya yazı ile müracaatleri yasaktır.

II - Şikayetler

Madde 26 – Her asker, gerek hizmete ve gerek zati işlerine ait kanun ve nıamların kendisine vermiş olduğu hak ve yetkiler her hangi bir surette haksız olarak ihlal edilirse veya ihlal edildiğini zannederse şikayet etmek hakkını haizdir.

Madde 27 – Şikayet söz veya yazı ile en yakın amire yapılır. Eğer bu amirden şikayet olunacaksa bir derece üstündeki amire yapılır. Ve bunun gibi her şikayet edilen amir geçerli. Sözle yapılan şikayetler bir zabıta tesbit olunur.

Madde 28 – Toplu olarak şikayet yasaktır. Bir veya aynı hadise birden fazla şahısların şikayetlerine sebep veya mevzu olursa bunların her biri ayrı ayrı ve yalnız başına şikayet hakkını kullanabilirler.

Madde 29 – Şikayet reddedildiği takdirde, şikayetçiye bu yüzden ceza verilmez. Ancak şikayet ederken şikayetçi bir suç işlemiş veya bir disiplin tecavüzünde bulunmuşsa ayrıca mesul olur.

Madde 30 – Şikayetler ve itirazlar mutlaka tahkik olunarak bir karara bağlanır ve neticesi şikayet edene ve lüzum görülürse şikayet olunana mümkün olan en kısa zamanda bildirilir. Ancak bu müddet hiçbir halde bir ayı geçemez.

Adli tahkikata mevzu olan şikayet ve itirazlar hakkında Ceza ve Usul kanunlarındaki hükümler mahfuzdur.

Madde 31 – Bir şikayet üzerine karar vermek yetkisi, şikayetin müstenit olduğu vaka hakkında şikayet olunana disiplin cezası vermek yetkisini haiz olan ilk disiplin amirine verilmiştir.

O amirin vereceği karar aleyhine gerek şikayet eden ve gerekse şikayet olunan, mertebeler silsilesi yolu ile daha yüksek amirlere itiraz edebilir.

III - Mükafat ve ceza

Madde 32 – Disiplinin muhafazası ve hizmete mütaallik hususlarda tekamülü teşvik ve temin için mükafat ve ceza tedbirlerine müracaat olunur.

Mükafat ve cezaya ait tedbirler kanun ve nıamlara göre alınır.

IV - İzin

Madde 33 – a) Askerlerin izin işleri hususi kanunlara ve nıamlara göre tanzim olunur. Vazifenin bulunmayı icap ettirdiği yerden izinsiz hiçbir asker gündüz ve gece ayrılamaz.

Nöbetçi ve vazifeli olmıyan veya kendisine ayrıca hususi bir vazife verilmeyen subay, askeri memur ve astsubaylar günlük mesai veya eğitimin bitiminde vazife mahallinden ayrılabilirler.

(Ek : 19/2/1980 - 2259/1 md.) Ancak subay sınıf okullarında temel eğitimde bulunan subayların günlük çalışma ve okuldan gece izinli ayrılmaları, eğitim ve öğretim programlarına göre, ayrıca düzenlenecek bir yönetmelikle belirlenir.

b) Kıta, karargah ve kurumlarda günlük çalışma saatleri mevsim, iklim, ahval ve hizmetin özelliklerine göre bir talimatla tesbit edilir.

Kıtalarda umumi mesai ve hizmet zamanı kalk borusunda başlar. Gece yoklamasından sonra biter. Karargah ve kurumlarda günlük vazife müddeti en az 6 saattir.

V - Kıyafet

Madde 34 – a) Silahlı Kuvvetler mensupları üniforma giyerler. Hizmet esnasında üniformayı giymek mecburidir. Hususi vazifeler sebebiyle hizmet esnasında sivil elbise giymek amirin müsaadesine bağlıdır. Her asker üniformasının şeref ve haysiyetini korumaya mecburdur.

Barlar, genelevler, meyhaneler ile bunlara benzer yerlere askerler üniforma ile giremezler.

b) Subay, askeri memur ve astsubaylar vazife dışında sivil elbise giyebilirler. Sivil elbise ile vazife yerine giriş ve çıkışlar talimatnamede düzenlenir.

c) (**Değişik : 9/8/1993 - KHK - 499/35 md.**) Subay ve astsubaylar hizmet dışında da resmi veya sivil elbise ile zati tabancalarını göze görünmeyecek şekilde taşıyabilirler.

d) (**Değişik : 4/7/1988 - KHK - 336/1 md.; Aynen Kabul : 7/2/1990 - 3612/42 md.**) Üniformanın şekilleri Milli Savunma Bakanlığınca tespit olunur.

Kıyafet kavramı içinde olan el, yüz ve saç, tuvaletlerinde sadelik esastır. Favori, biş,sakal ve bıyık bırakılmaz. Hangi hallerde, görevlerde, zamanlarda ve kimler hakkında yukarıdaki kayıtlama ve kısıtlamaların uygulanmayacağı Genelkurmay Başkanınca belirlenir.

e) Silahlı Kuvvetler mensupları şekil ve kullanma tarzı talimatnamede gösterilen hüviyet kartlarını resmi ve sivil olarak her zaman Üzerlerinde bulundurmaya mecburdurlar.

C) UMUMİ VAZİFELER

Madde 35 – Silahlı Kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve Anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyetini kollamak ve korumaktır.

Madde 36 – Silahlı Kuvvetler, harb sanatını öğrenmek ve öğretmekle vazifelidir. Bu vazifenin ifası için lazımgelen tesisler ve teşkiller kurulur ve tedbirler alınır.

Madde 37 – Silahlı Kuvvetlere katılan her asker andiçer. And sureti aşağıdadır:

"Barışta ve savaşta, karada, denizde ve havada her zaman ve her yerde milletime ve cumhuriyetime doğruluk ve muhabbetle, hizmet ve kanunlara ve nizamla ve amirlerime itaat edeceğime ve askerliğin namusunu Türk Sancağının şanını canımdan aziz bilip icabında vatan, cumhuriyet ve vazife uğrunda seve seve hayatımı feda eyliyeceğime namusum üzerine andiçerim."

Madde 38 – Sancak, Silahlı Kuvvetlerin şeref timsalidir. Sancağın muhafazası Silahlı Kuvvetlerin mukaddes vazifesidir.

(**Değişik : 9/10/1996 - 4187/1 md.**) Sancak, hiçbir sebep ve bahane ile terk edilemez. Kuruluşunda alay teşkilatı (hudut alayları hariç) bulunmayan her tugay ile her alay (deniz ve havada eşidi birliklere) yönetmeliğe göre bir sancak verilir.

Madde 39 – Silahlı Kuvvetlerde askeri eğitim ile beraber ahlak ve maneviyatın yükseltilmesine ve milli duyguların kuvvetlendirilmesine bilhassa itina olunur.

Cumhuriyete sadakat, vatanını sevmek, iyi ahlaklı olmak, üste itaat, hizmetin yapılmasında sebat ve gayret, cesaret ve atılganlık, icabında hayatını hiçe saymak, bütün silah arkadaşları ile iyi geçinmek, birbirlerine yardım, intizam severlik, yapılması men edilen şeylerden kaçınmak, sıhhatini korumak, sır saklamak her askerin esas vazifesidir.

Madde 40 – Askerin bakımı, sağlığı, yedirilmesi, giydirilmesi, barındırılması ve moralinin yüksek tutulması dikkat ve itina ile sağlanacak en mühim vazifelerdendir.

Madde 41 – Erbaş ve erlere askerliğe ait bilgilerden başka okuyup yazmak, yurt ve hayata ait genel kültür bilgileri de öğretilir.

Madde 42 – Her asker vazife ve hizmet icabı kullanmak veya muhafaza etmek için kendisine tevdi edilen her çeşit Devlet malının bakım, korunma ve muhafazasından sorumludur.

Madde 43 – Türk Silahlı Kuvvetleri her türlü siyasi tesir ve düşüncelerin dışında ve üstündedir. Bundan ötürü Silahlı Kuvvetler mensuplarının siyasi parti veya derneklere girmeleri bunların siyasi faaliyetleri ile münasebette bulunmaları, her türlü siyasi gösteri, toplantı işlerine karışmaları ve bu maksatla nutuk ve beyanat vermeleri ve yazı yazmaları yasaktır.

Silahlı Kuvvetler mensupları Milli Savunma Bakanlığınca adları yayınlanan ve siyasi olmayan cemiyetler ile spor kulüplerinin faal olmayan üyeliklerine girebilirler. Girenler durumlarını en kısa zamanda Milli Savunma Bakanlığına bildirmeye mecburdurlar.

(Ek : 15/2/1966 - 725/1 md.; Mülga : 23/7/1999 - 4418/3 md.)

Silahlı Kuvvetler mensuplarının kendi kıta, karargah ve kurumları içinde amatör askeri spor kulüpleri kurmaları ve bu kulüplerde faaliyette bulunmaları caizdir.

Bu kulüplerin kurulmaları, faaliyet ve murakabeleri Milli Savunma Bakanlığınca hazırlanacak hususi talimat hükümlerine göre olur.

(Ek fıkralar : 28/6/1983 - 2861/2 md.):

Silahlı Kuvvetler mensupları kanunla kurulan meslek kuruluşlarına üye olamaz ve organlarında görev alamazlar. Ancak üye olamamaları kanunlarda belirtilen diğer kayıt ve şartlara uymak kaydıyla meslekleriyle ilgili görevlerde çalışmalarına, mesleki hizmetleri yürütmelerine, yetkilerini kullanmalarına, mesleki eğitim ve öğretim yaptırılmalarına, kurum amirlerinin izniyle kuruluşun bilimsel çalışmalarına katılmalarına, meslek kural ve koşullarına uymak yükümlülüklerine, haklarında disiplin cezası uygulanmasına, özel kanunların öngördüğü kayıtlarla mesleklerini serbestçe icra etmelerine, resmi veya özel bir görev almalarına engel teşkil etmez.

Belli bir meslek veya sanatın icra edilebilmesi için meslek kuruluşlarına üye olmayı zorunlu kılan kanun hükümleri Silahlı Kuvvetler mensupları hakkında uygulanmaz.

Askerlik yükümlülüğünü yerine getirmekte olan yedek subaylar ile er ve erbaşların üyelikleri, askerlik hizmetleri süresince askıda kalır. Bu hal ilgililerin aidat ödeme ve kanunlardan doğan diğer mesleki yükümlülüklerini ve haklarını ortadan kaldırmaz.

Madde 44 – Askerler her zaman ve her yerde birbirlerini selamlamaya mecburdurlar. Bunun tatbik tarzı talimatnamede gösterilmiştir.

D) GARNİZON KUMANDANLIĞI

Madde 45 – Garnizon; içinde ve civarında yerleşmiş kıta, karargah veya askeri kurum bulunan meskün yerlere denir.

Garnizonların hudutları, talimatnamede belirtilecek esaslar dahilinde tesbit olunur.

Madde 46 – Garnizonlarda garnizon kumandanlığı görevi, garnizonda mevcut kıta, karargah ve kurumların kumandan ve amirlerinin rütbe kıdem ve sınıfları gözönüne alınarak aşağıdaki esaslar dahilinde tesbit olunur.

a) Tümen ve daha büyük (Deniz ve havada eşidi) kıtalar ile askeri kurumların bir arada buldukları büyük garnizonlarda en büyük kıta kumandanı garnizon kumandanıdır.

b) **(Değişik : 16/10/1981 - 2537/1 md.)** Tümeden daha küçük kıtalarla askeri kurumların (Deniz ve Havada eşidi) birarada buldukları garnizonlarda rütbe ve kıdemce büyük olan kıta komutanı, garnizon komutanıdır. Ancak, bulunan Kıta Alaydan (Deniz ve Havada eşidi) küçük ise kıta komutanlığı durumuna bakılmaksızın rütbe, kıdem ve sınıf gözönünde bulundurularak ileride olan subay garnizon komutanıdır.

c) (**Değişik : 18/6/2003 - 4902/2 md.**) Jandarma ve Sahil Güvenlik kıt'a komutanları ile kurum amirlerine de garnizon komutanlığı görevi verilir. (a) ve (b) fıkralarının uygulanmasında; jandarma seyyar ve eğitim birlikleri ile il jandarma komutanlığı, ilçe jandarma komutanlığı, jandarma komando ve jandarma asayiş komando birlikleri, sahil güvenlik bölge ve grup komutanlıkları, sahil güvenlik gemi ve bot komutanlıkları, sahil güvenlik hava komutanlığı kıt'a; jandarma ve sahil güvenlik okulları ile diğer kuruluşları kurum sayılır.

Madde 47 – Garnizon kumandanı garnizona dahil bütün kıta ve askeri kurumların disiplin amiridir.

(**Değişik : 19/2/1980 - 2259/2 md.**) Garnizon Komutanlığına ait hizmetler, sivil makamlarla olan ilişkiler, Cumhurbaşkanı ile Devlet büyüklerinin garnizona gelişlerinde alınacak güvenlik önlemleri ve emekli orgeneral-oramiraller ile garnizonda bulunan emekli veya muvazzaf diğer askeri şahısların güvenliklerine ilişkin hususlar, Milli Savunma ve İçişleri Bakanlarınca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

(**Ek : 17/6/1992 - 3810/1 md.**) Koruma hizmeti ile görevlendirilen asker kişiler, karakol, karakol nöbetçisi ve devriye sıfat ve yetkilerine sahiptir. Koruma görevlileri bu Kanunun, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ve diğer kanunların silah kullanmayı öngördüğü hal ve şartlardan herhangi birinin tahakkuku halinde silah kullanmaya yetkilidir. Bunlar, korudukları kişiye karşı silahlı bir saldırıya teşebbüs edilmesi halinde doğruca ve duraksamadan hedefe ateş edebilirler.

Madde 48 – Büyük garnizonlarda (Tümen ve eşidi askeri kurumlar ile daha büyük kıta ve kurumların bulunduğu yerlerde) garnizon kumandanları, oradaki kıta kumandanları rütbece kendisinden sonra gelen birine garnizon kumandanlığını devredebilir.

Madde 49 – Garnizon kumandanları garnizona ait her türlü hususatta mıntıkasında buldukları tümen, kolordu ve ordu (Deniz ve Havada eşidi) kumandanlıklarına bağlıdır.

Madde 50 –Yukardaki maddelerde belirtilen hükümler dışında veya istisnaihaller karşısında garnizon kumandanlığı görevinin hangi kıta kumandanı veya kurum amiri tarafından yapılacağı Genelkurmay Başkanlığınca düzenlenir.

E) KIŞLALARDA, KONAK VE ORDUGAHLARDA KUMANDANLIK

Madde 51 – Kışla: Askerin barındırıldığı ve hizmet gördüğü tek bir bina veya toplu halde bulunan muhtelif binalar ile bunların müştemilatından olan diğer binalar ve arazidir.

(**Değişik ikinci fıkra: 18/6/2003-4902/11 md.**) Karargâh ve askerî kurumlar ile Deniz Kuvvetleri (Sahil Güvenlik dahil) teşkilâtında bulunan gemiler gibi askerî tesisler de kışla olarak mütalâa edilir.

Konak: Askerlerin hazar ve seferde muvakkat bir zaman için meskün yerlerde yerleşmesidir.

Ordugah: Askerlerin muvakkat bir zaman için açıkta çadır veya baraka ve zeminliklerde yerleştirildiği sahaya denir.

Madde 52 – Müstakil olarak bir kışla, konak veya ordugahta bulunan bir kıta veya askeri kurumun kumandanı veya amiri aynı zamanda bu yerlerin kışla, konak veya ordugah kumandanıdır.

Muhtelif birlik ve kurumların bir arada bulunduğu kışla, konak ve ordugahlarda kumandanlık en büyük rütbeli kumandan veya amire aittir.

Madde 53 – Her kışlada kışla binaları ve teşhizatının daima iyi bir halde bulunmasını temin etmekle görevli bir subay veya astsubay bulunur. Buna kışla subayı denilir. Bu vazifenin kimin tarafından yapılacağı kadrolarda ve talimatlarda gösterilmemişse kışla kumandanı, emrindeki subay veya astsubaylardan birine bu görevi verir.

Madde 54 – Tümen (Dahil) daha yukarı kıta kumandanları ve eşidi kurum amirleri kışla kumandanlığı görevini rütbece kendisinden sonra gelen birine devredebilir.

F) YOKLAMALAR

Madde 55 – İnsan ve hayvan mevcutlarını anlamak, bunlardan ve silah, malzeme ve eşyada bir vukuat olup olmadığı haberini almak maksadı ile kıta, karargah ve kurumlarda biri sabah, diğeri akşam, üçüncüsü de gece olmak üzere günde üç defa yoklama yapılır.

Yoklamaların şekli ve yapılış tarzı talimatnamede gösterilir.

Madde 56 – Kati bir lüzum görülürse, muayyen yoklamalardan başka kışla kumandanı tarafından verilecek emir üzerine de yoklama yapılabilir.

G) SAĞLIK İŞLERİ

I - Genel

Madde 57 – Silahlı kuvvetler sağlık işlerinde askerlerin fizik ve moral durumlarını takip ve koruyucu tababetin tatbiki esastır.

Bu hizmetin yürütülmesinden ve görülmesinden kıta kumandanları veya kurum amirleri ile bunların tabipleri sorumludur.

Madde 58 – a) Hastalanan askerlerin muayene ve tedavileri kendi kıta ve kurumlarının kadrolarında gösterilen tabiplerince yapılır.

b) Kadroda gösterilen tabip mevcut değilse oradaki diğerk kıta veya askeri kurumların tabiplerinden biri, yoksa mahalli askeri hastane tabiplerinden biri, askeri hastane bulunmuyorsa sırası ile hükümet, belediye veya resmi vazifeli sivil tabiplerden biri, bunlar da mevcut değilse serbest çalışan sivil tabiplerden biri, kıta veya kurum tabibi olarak görevlendirilir.

c) (**Değişik: 18/6/2003 – 4902/12 md.**) Kıt'a veya askerî kurum tabibi olarak görevlendirilen serbest çalışan sivil tabiplerin ücretleri, mukavelesine göre Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinden ödenir.

d) (**Değişik: 18/6/2003 – 4902/12 md.**) Hastanın veya tabibin nakli için askerî vasıtalarından istifade mümkün olmadığı hallerde diğerk sivil nakil vasıtalarından faydalanılır ve masrafı, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinden ödenir.

Madde 59 – Kıta veya askeri kurumunun bulunduğu yerden başka bir yerde hastalanan askerler hastalıklarını, oranın garnizon veya merkez kumandanlığına haber verirler. Garnizon veya merkez kumandanı lüzumu halinde hastanın nezdine tabip göndermeye, icabediyorsa hastayı askeri bir hastaneye, yoksa başka hastaneye naklettirmeye mecburdur.

(**Değişik ikinci fıkra: 18/6/2003 – 4902/13 md.**) Askerî garnizon veya merkez komutanlığı bulunmayan yerlerde hastalananlar, mahallin hükümet veya belediye tabibine müracaat ederler. Bunların muayene ve tedavileri icabediyorsa, askerî bir hastaneye, buna imkân yoksa başka hastaneye sevki bu tabipliklerce sağlanır. Hastanın askerî bir hastaneye yatırılması halinde yol masrafı, başka hastaneye yatırılması halinde bütün nakil, muayene ve tedavi masrafı, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığınca ödenir.

Hasta raporları garnizon kumandanlıkları, yoksa mahalli mülki amirliklerince hastanın amirine gönderilir.

II - Hastalanan ve ölen er ve erbaşlar ⁽¹⁾

Madde 60 – Hastalananlar hastalıklarını derhal amirlerine haber vermeye mecburdur. Hastalanan bunu yapmazsa en yakın amiri tarafından haber verilir. Hasta acil vakalarda derhal, diğerk hallerde vizite zamanında tabibe gösterilir. Mesai saati haricinde hastalananlar nöbetçi tabibine gösterilir.

Tabibin lüzum gördüğü erbaş ve erler hastaneye gönderilir. Acil hallerde en seri vasıttan istifade edilir. Hastaneden dönenler kıta veya askeri kurum tabibine gösterilir.

(1) 15/10/1980 tarih ve 2318 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle değişik şeklidir.

(Ek üçüncü fıkra: 23/2/2005-5305/1 md.) 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, 2330 sayılı Nakdî Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamı dışında kalan ve askerlik hizmetini yapmakta iken hayatî önemi haiz bir hastalığının bulunduğu resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilen erbaş ve erlerden, tedavileri devam etmekte iken terhis edilen ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu veya Bağ-Kur'un sağlık hizmetlerinden faydalanma imkânı bulunmayanların yarım kalan tedavilerine, askerî hastane sağlık kurullarınca verilecek karar üzerine azamî bir yıl süre ile devam edilir. Bunların askerî hastanelere sevkleri, yerleşim yerlerindeki veya yerleşim yerlerine en yakın askerlik şubeleri tarafından sağlanır. Sevk edilen hasta ile sevk edildiği yere bir kimse refakatinde gitmesinin resmî tabip raporuyla belgelenmesi durumunda refakatçisine; gidiş ve dönüş yol ücreti ile gidiş ve dönüş süresi için gündelik, sevk eden askerlik şubesi tarafından peşin veya avans olarak ödenir. Yol ücretinin ödenmesinde şehirlerarası karayolu toplu taşıma vasıtası ücretleri; gündelikte ise en düşük dereceli Devlet memuru gündeliği esas alınır. Tedavi giderleri ile ödenen yol ücretleri ve gündelikler, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının bütçelerinden karşılanır.

(Ek : 15/10/1980 - 2318/2 md.) Barışta, er ve erbaşların yurt içinde ve dışında ölümleri halinde cenaze giderleri ile cenazenin nakli, istenilen yere götürülmesi veya getirilmesi gideri, ilgili bakanlıklar bütçelerinden ödenir.⁽¹⁾

Madde 61 – (Değişik :23/7/1999 - 4418/2 md.)

Erbaş ve erlerin kıta ve askeri kurumlara katılımı ve ayrılışlarında genel sağlık muayeneleri yapılır. Bu muayeneler ilk altı aylık devrede üç ayda bir, bundan sonraki devrede altı ayda bir olmak üzere tekrarlanır. Muayenelerin neticeleri sağlık fişlerine kaydedilir. Komutan ve amirler bu muayene neticelerine göre personelin sağlık durumunu takip ve kontrol ederler.

III - Hastalanan subay, askeri memur, astsubaylar ile emeklileri ve bunların aileleri:

Madde 62 – Hastalanan subay, askeri memur ve astsubaylar hastalıklarını bizzat yahut yazı ile veya başka bir vasıta ile amirlerine bildirmeye mecburdurlar. Amirler de hasta haberini alınca kıta veya kurum tabibini, yoksa 58 inci maddenin (b) fıkrası gereğince vazifelendirilen tabibi hastanın nezdine gönderir.

Madde 63 – Müstacel vakalarda hasta, durumu amirine bildirmekle beraber yakınsa kendi kıta veya askeri kurum tabibine, değilse sırası ile, civardaki diğer kıta veya askeri kurum tabibine, askeri hastane tabibine, Hükümet veya belediye tabibine ve ancak bunlardan hiçbiri mevcut değilse serbest çalışan bir sivil tabibe müracaat edebilir.

Serbest çalışan sivil tabibe müracaat zarureti hasıl olduğu takdirde muayene, tedavi ve nakil masrafları hastanın kendine aittir.

Madde 64 – Hastalık hakkındaki rapor hastayı muayene ve tedavi eden tabip veya tabipler veyahut müessese baştabipleri tarafından hastanın amirine gönderilir.

Madde 65 – Hastalık raporunu alan amir keyfiyeti bir derece yukarı amirine arz eder. 24 saatten fazla hasta olanların durumu kıtalarda tümen, (Deniz ve Havada eşidi birlik) kumandanlıklarına kadar, karargah ve askeri kurumlarda bir derece yukarı amire bildirilir.

Madde 66 – a) Subay, askeri memur ve astsubayları askeri tabip ve mütehassıslar kıta, kurum, hastane ve meskenlerinde her zaman ücretsiz olarak muayene ve tedaviye mecburdurlar. Bunların askeri hastanelerde yatırılarak tedavileri halinde hiçbir suret ve maksatla ilaç, iaşe ve malzeme bedeli alınmaz.

(Değişik : 22/11/1990 - 3683/1 md.) Hastanelere yatırılmayıp ayakta veya meskende muayene ve tedavi edilenlerin, sağlık karnesine sahip aile fertleri dahil, tedavi için gerekli malzeme ve reçete muhteviyatı kıt'a, askeri kurum veya hastanece aynen verilir. Malzeme ve reçete muhteviyatının mevcut olmaması halinde bedeli, Millî Savunma Bakanlığı veya Jandarma Genel Komutanlığı veyahut da Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçesinden nakden ödenir. Her iki halde de kullanılacak ilaç bedelinin % 20'si sağlık karnesi sahibi tarafından karşılanır. Ancak, 70 inci madde kapsamında kalan hak sahipleri bakımından bu oran % 10 olarak uygulanır. Bu hüküm tatbikat ve manevralarda askeri personele, savaş halinde ise tüm askeri personele ve sağlık karnesi hakkına sahip olan aile mensuplarına uygulanmaz. Ayrıca, resmi sağlık kurulu raporu ile belirlenen; tüberküloz, kanser, kronik böbrek,

(1) 23/2/2005 tarihli ve 5305 sayılı Kanununun 1 inci maddesiyle, maddeye üçüncü fıkra eklenmiş ve bu fıkranın dördüncü fıkrası olarak teselsül ettirildiği hükme bağlanmıştır.

akıl hastalıkları, organ nakli ve benzeri uzun süreli tedaviye ihtiyaç gösteren hastalıkların ayakta veya meskende tedavileri sırasında kullanılmasına lüzum gösteren ilaçlardan, hayati önemi haiz oldukları Millî Savunma Bakanlığınca tespit edilecek olanların bedellerinin tamamı kurumlarınca karşılanır.

(Değişik : 23/7/1999 - 4419/1 md.) Her türlü tedavi halinde ihtiyaç görülecek gözlük, işitme cihazı, protez, suni aza, korse ve sair malzemeler ile görevli personelden, görevin icrası sırasında veya görevin icrasından dolayı bir uzvunu veya duyusunu tamamen veya kısmen kaybedenlerin rehabilitasyonu ile bu uzuv ve duyularla ilgili ihtiyaçlarını karşılayacak her türlü cihaz ve sistemler, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından aynen temin edilir veya bedelleri, anılan Bakanlık ya da Komutanlık bütçelerinden ödenir.

b) **(Değişik: 18/6/2003 – 4902/14 md.)** Bu şahısların yurt içinde ve dışında vefatı halinde; cenaze masrafı ile cenazenin nakli, arzu edilen yere götürülmesi ve getirilmesi masrafı Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinden ödenir.

c) Kumandan veya askeri kurum amirleri ve bunların muvafakati ile tabipler sağlık durumunun kontrolüne lüzum görülen subay, askeri memur ve astsubayları muayeneye tabi tutabilirler.

Ayrıca her subay, askeri memur ve astsubay azami üç senede bir sağlık kurulu muayenesine tabi tutulur.

d) Yabancı devletler Silahlı Kuvvetler mensupları, karşılıklı anlaşmalar mevcut ise Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları gibi muameleye tabi tutulurlar.

e) **(Ek: 23/2/2005-5305/2 md.)** 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamı dışında kalan ve askerlik hizmetini yapmakta iken hayatı önemi haiz bir hastalığının bulunduğu resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilen yedek subaylardan, tedavileri devam etmekte iken terhis edilen ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu veya Bağ-Kur'un sağlık hizmetlerinden faydalanma imkânı bulunmayanların yarım kalan tedavileri ile ilgili olarak, 60 ncı maddenin üçüncü fıkrası hükümleri uygulanır.

Madde 67 – (Değişik: 18/6/2003 – 4902/15 md.)

Tabip raporu ile mütehasıs tabiplerin müşahedesi altında tedaviye muhtaç görülen subay, askeri memur ve astsubayların tedavileri; askeri sağlık kurumları olmayan yerlerde diğer resmi sağlık kurumlarında, bunlar da yoksa özel sağlık kuruluşlarında yapılır. Yol ve bütün tedavi masrafları, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinden ödenir.

Madde 68 –a) (Değişik : 29/7/1998 - 4375/1 md.) Gülhane Askeri Tıp Akademisi Profesörler Kurulu raporu ile yurtiçinde tedavilerinin mümkün olmadığı tespit edilen subay, askeri memur, astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ve bunların eşleri, bakmakla yükümlü buldukları ana, baba ve aile yardımına müstehak çocukları ile erbaş ve erler tedavi için yurtdışına gönderilirler. Bunların harcırahları ve tedavi giderleri, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığınca ödenir. Ancak, yukarıda belirtilen rapor, Millî Savunma Bakanlığı veya İçişleri Bakanlığının onayı ile tekemmül eder.

b) **(Değişik : 22/11/1990 - 3683/2 md)** Sürekli veya geçici görev, tahsil, kurs, staj, dil öğrenimi veya bilgi, görgü ve ihtisaslarını artırmak maksadıyla yurt dışına gönderilen subay, askeri memur ve astsubaylar, hastalanmaları halinde buldukları mahallerdeki sağlık kurum ve kuruluşlarında muayene ve tedavi olabilirler. Bunların muayene ve tedavi masrafları sağlık kurum veya kuruluşlarından alacakları ve askeri ataşelikler veya konsolosluklarca tasdik edilen faturalara istinaden Millî Savunma Bakanlığı veya Jandarma Genel Komutanlığı veyahut da Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinden ödenir. Bunlardan; tüberküloz, kanser, kronik böbrek, akıl hastalıkları, organ nakli ve benzeri uzun süreli tedaviye ihtiyaç gösteren

hastalıklara yakalandıkları resmi sağlık kurulu raporu ile belirlenenler hariç olmak üzere, tedavileri ayakta veya meskende yapılanlar için kullanılacak ilaç bedellerinin % 20'si hasta tarafından ödenir. İlaç bedellerine katılma yükümlülüğü, tatbikat ve manevralarda askeri personele, savaş halinde ise askeri personele ve bunların sağlık karnesi alma hakkına sahip olan aile fertlerine uygulanmaz.

c) Dış memleketlerdeki tedavi müddeti iki yılı geçemez. Bu müddet içinde acil haller müstesna raporda gösterilen hastalıktan başka yapılan tedavilerin masrafı ödenmez. Ve bu tedaviler için müddet uzatılmaz.

(Değişik ikinci paragraf: 15/6/2005 - 5365/1 md.) Tedavi süresi altı ayı geçtiği takdirde ilgili yabancı sağlık kurumundan alınan ve tedavinin devamı zarureti gösteren rapor, dış temsilciliklere Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığına gönderilir. Müteakip altı ayda bir, aynı işlem tekrarlanır.

Madde 69 – Subay, askeri memur ve astsubayların aileleri;

a) Bu kanunun 59,63 ve 66 ncı maddenin (a) ve (b) fıkraları, 67 nci madde ve 68 inci madde (b) fıkrası (Yalnız daimi vazife ile gidenlerin aileleri) hükümlerinden istifade ederler.

b) **(Değişik : 22/11/1990 - 3683/3 md.)** Bu Kanunun tatbikatında aile tabiri içine giren eş, usul, fûru, erkek ve kızkardeşler, evlat edinen ve evlatlık ile üvey çocuklar aşağıda gösterilmiştir.

1. Eş: Subay, askeri memur ve astsubayların karıları (kadın subaylar için kocalar) ile ölümleri halinde dul maaşı alabilen karıları (kadın subaylar için kocalar).

2. Usul: Subay, askeri memur ve astsubayların hayatta buldukları müddetle mukayyet olmak üzere; yardım etmediği takdirde zarurete düşecek ve bu sebeple infak ve iâşesinin kendisine ait olduğu şekli ve esasları yönetmelikte belirtilecek bir beyan ile tespit edilen ana, baba ve büyük ebeveynler ile, subay, askeri memur ve astsubayların ölümleri halinde bu kişilerden kendilerine dul ve yetim maaşı bağlanabilecek ana ve babaları.

3. **(Değişik : 24/4/2008-5758/9 md.)** Fûru: Subay, askeri memur ve astsubayların 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan erkek ve kız çocukları ile 25 yaşını bitirdiği halde evlenmemiş kız çocukları ile çalışamayacak derecede malullükleri resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilen erkek çocukları ve subay, askeri memur ve astsubayların ölümleri halinde bu kişilerden kendilerine yetim aylığı bağlanabilen erkek ve kız çocukları.

4. Erkek ve kız kardeşler: Subay, askeri memur ve astsubayların hayatta buldukları müddetçe yardım etmedikleri takdirde zarurete düşecek çalışamaz durumda bulunan, infak ve iâşesinin üzerine vacip olduğu şekli ve esasları yönetmelikte belirtilecek bir beyanla tespit edilen erkek ve kız kardeşleri.

5. Evlat edinen ve evlatlık: Subay, askeri memur ve astsubayların evlatlık rabitasının devam etmesi şartıyla; usul ile ilgili 2 numaralı alt bentteki esaslara tabi evlat edinenleri ve fûru ile ilgili 3 numaralı alt bentteki esaslara tabi bulunan evlatlıkları.

6. Üvey çocuklar: Subay, askeri memur ve astsubayların bakmakla yükümlü oldukları ve fûru ile ilgili 3 numaralı alt bentteki esaslara tabi bulunan üvey erkek ve kız çocukları.

c) Aile efradının muayene ve tedavileri için talimatnamede gösterilen resmi vesaikin gösterilmesi şarttır.

d) **(Ek: 15/6/2005 - 5365/2 md.)** Subay, askeri memur, astsubay ve uzman jandarmaların çalışan veya emekli olup da mensubu oldukları kamu kurum ve kuruluşlarının veya sosyal güvenlik kurumlarının sağlık hizmetlerinden istifade eden eşleri ile anne ve babaları, askeri kimlik kartı ve sahip oldukları sağlık karneleri ile askeri sağlık kurum ve kuruluşlarından da yararlanırlar. Bunların muayene ve tedavi giderleri çalıştıkları kamu kurum ve kuruluşları ya da bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumları tarafından ve kendi mevzuatı çerçevesinde ödenir.

Madde 70 – (Değişik: 12/12/1991 - KHK - 469/1md.; Değiştirilerek kabul:17/6/1992 - 3810/2 md.)

Subay, askeri memur, astsubay,uzman jandarma ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli 657 sayılı Kanuna tabi memur emeklileri ile,bunların 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre sağlık hizmetlerinden yararlanabilecek aile fertleri ve dul ve yetimleri, harp ve vazife malullüğünü gerektiren sebeplerden dolayı ölen yedeksubay, erbaş ve erlerin aylık almaya müstehak dul ve yetimleri, harp ve vazife malulü yedeksubay, erbaş ve erlerle bunların 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre sağlık hizmetinden yararlanabilecek aile fertleri ile dul ve yetimleri, Emekli Sandığı tarafından vazife malüllüğü aylığı bağlanan ve bu nedenle okullarından ilişigi kesilen harp okulları, üniversite ve yüksekokullar ile Gülhane Askeri Tıp Akademisi Komutanlığına bağlı fakülte ve yüksekokullarda öğrenimde bulunan askeri öğrenciler ve astsubay sınıf okulu öğrencileri ile 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre sağlık hizmetlerinden yararlanabilecek aile fertleri, bunların vazife malullüğünü gerektiren sebeplerden dolayı ölümleri halinde sağlık hizmetlerinden yararlanabilecek aile fertleri, askeri sağlık kurum ve kuruluşları yanında diğer resmi sağlık kurum ve kuruluşlarından da yararlanırlar.Bunların tedavi giderleri Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına ilgili mevzuat hükümlerine göre karşılanır ve sağlık karneleri Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı tarafından verilir.

(Ek ikinci fıkra: 23/2/2005-5305/3 md.) Uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar nedeniyle okulları ile ilişkileri kesilen askerî öğrencilerin tedavileri, okuldan ilişkilerinin kesilmesine neden olan sağlık sorunu giderilinceye kadar, askerî sağlık kurum ve kuruluşlarının yanında diğer resmî sağlık kurum ve kuruluşlarında sürdürülür. Bunların tedavi giderleri Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçesinden ödenir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi emekliler ve aile fertleri ile dul ve yetimleri hariç olmak üzere, Birinci fıkroda sayılan hak sahipleri ayrıca 211 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinin (b) fıkrası hükmünden de yararlanırlar.

(Değişik dördüncü fıkra: 15/6/2005 - 5365/3 md.) Subay, askerî memur, astsubay ve uzman jandarma emeklilerinin 69 uncu madde kapsamındaki büyük ebeveynleri ile erkek ve kız kardeşleri, evlat edinen ve evlatlıkları ile üvey çocuklarının muayene ve tedavileri sadece askerî sağlık kurum ve kuruluşlarında bu Kanun hükümlerine göre yapılır. Bunlara ait askerî sağlık kurum ve kuruluşlarındaki tedavi giderleri Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinden ödenir. Birinci fıkroda belirlenenlerin çalışan veya emekli olup da diğer sosyal güvenlik kurumlarının sağlık hizmetlerinden istifade eden eşleri ile ana ve babaları, askerî kimlik kartı ve sahip oldukları sağlık karneleri ile askerî sağlık kurum ve kuruluşlarından da yararlanırlar. Bunların muayene ve tedavi giderleri çalıştıkları kamu kurum ve kuruluşları ya da bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumları tarafından ve kendi mevzuatı çerçevesinde ödenir.

(Ek fıkra: 15/6/2005 - 5365/3 md.) Türk Silahlı Kuvvetlerinden emekli olduktan sonra emeklilik hakkı tanınan başka bir kamu kurum ve kuruluşunda çalışan emekli personelin bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri, çalışmakta oldukları kamu kurum ve kuruluşunun sağlık karneleri ve askerî kimlik kartları ile askerî sağlık kurum ve kuruluşlarından da yararlanırlar. Bunların muayene ve tedavi giderleri çalıştıkları kurumlar tarafından, çalıştıkları kurumlarca ödenmesinin mümkün olmadığı hallerde ise, bu çalışmalarını sebebiyle ilişkilendirilmiş oldukları sosyal güvenlik kurumu tarafından ve kendi mevzuatı çerçevesinde ödenir.

H) HAYVANLARA AİT BAKIM VE HİZMETLER

Madde 71 – Hayvanların bakımı, barındırılması, yedirilmesi ve sağlığı dikkatle temin edilecek önemli bir vazifedir. Bunlar talimatnamesine tevfikan yapılır.

Madde 72 – Hastalanan hayvanlar derhal kıta veya kurum veteriner hekimine bildirilir. Askeri veteriner hekim bulunmayan yerlerde hasta hayvanların muayene ve tedavisi Hükümet veteriner hekimleri tarafından yapılır. Bu da yoksa serbest sivil veteriner hekim temin edilir.

Madde 73 – Subayların zati binekleri askeri veteriner hekimler tarafından parasız olarak muayene ve tedavi edilir. Bunların gerek hayvan hastanelerinde ve gerekse sivil veteriner hekimler tarafından tedavi edilmeleri halinde yem, ilaç, yer ve malzeme masrafları Milli Savunma Bakanlığı bütçesinden ödenir.

İ) RÜTBE SAHİPLERİNİN VAZİFELERİ

Madde 74 – Hangi rütbe sahibinin hangi birlik ve askeri kurumda ne gibi vazife alacağı kadrolarda tesbit edilir.

Madde 75 – Her rütbe sahibi, kanunların, nizamların ve amirlerin kendisine tahmil ettiği bütün hizmet ve vazifeleri öğrenmeye, vazifeli olduğu yerlerde öğretmeye ve bu hizmet ve vazifeleri eksiksiz yapmaya ve takibederek yaptırmaya ve daima ve her yerde disiplini tesis ve muhafazaya ve maiyetini yetiştirmeye ve astın şahsi teşebbüsünü inkişaf ettirmeye ve kendisine teslim olunan silah, araç, gereç ve sair bütün askeri eşyayı, yapıları ve ağaçları ve hayvanatı korumaya memur ve mecburdur.

Her rütbe sahibinin bu maddeye göre vazifeleri de talimatname ile gösterilir.

J) ASKERLİKTE NÖBET HİZMETLERİ

I - Genel

Madde 76 – Nöbet; askerlikteki müşterek hizmetlerin yapılmasını ve devamını sağlamak maksadı ile bu hizmetlerin belli bir sıra ve süre ile subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, erbaş ve erler ile Silahlı Kuvvetler Teşkilatı içinde vazifeli olan bilümmü sivil şahıslar tarafından yapılmasıdır.

Nöbetçi: Nöbet hizmetinin yapılması için görevlendirilen şahıstır.

Madde 77 – Kıtalarda, karargahlarda ve askeri kurumlarda nöbet hizmetine tabi tutulacak personelin kimler olacağı, nöbet hizmetlerinin yapılış tarzı ile şekli ve nöbetçilere ait vazifeler talimatname ile tayin ve tesbit olunur.

II - Karakol, karakol nöbetçisi ve devriye

Madde 78 – a) Karakol: Hazarda ve seferde emniyet, muhafaza disiplin ve gözetleme maksatları ile konulan ve bir amir emrinde bulunan silahlı bir kısım askerdir.

b) Karakol nöbetçisi: Aynı maksatlarla bir karakoldan veya her hangi bir suretle çıkarılan ve bir yere konulan ve belli bir talimatı ve mıntakası bulunan silahlı tek veya çift er veya erbaşlardır.

c) Devriye: Hazar ve seferde aynı maksatlarla muayyen bir mıntakada gezerek vazife gören çift veya daha ziyade silahlı askerdir.

Madde 79 – a) Her bir askeri kıta ve kıtası bulunan karargah ve askeri kurumlar nerede bulunursa bulunsun subay veya astsubay kumandasında bir nizam karakolu çıkarmaya mecburdurlar.

Bu nizam karakolunun vazifesi yakın emniyet, gözetleme, muhafaza ve disiplindir. Bunun kuvveti çıkaracağı devriye ve karakol nöbetçilerinin adedine göre hesab olunur.

Uzak emniyet ileri karakollara aittir.

Nizam karakol personeli seferi teçhizatlı ve silahlı bulunur.

b) Eğer bir kışlada, konakta veya ordugahta başka başka sınıflardan birlikler bulunuyorsa nizam karakol vazifesi kumandanın tertibi üzerine münavebe ile yapılır.

Kıtası olmıyan karargah ve askeri kurumların karakol nöbetçi ve devriyeleri o mevkideki en yakın nizam karakolundan temin olunur.

III - Karakol, karakol nöbetçisi ve devriyelerin muvakkat yakalama yetenekleri

Madde 80 – Karakol hizmetinde bulunan subay, astsubay, erbaş ve erler ile karakol nöbetçi ve devriyeleri kendi mıntakaları dahilinde asker ve sivil her şahsı aşağıda gösterilen hallerde muvakkaten yakalıyabilirler:

a) Adli takibat maksadı ile: Bir cürüm işlerken veya bir cürümü işledikten sonra kovalanıırken her şahsı,

b) Muhafaza ve emniyet maksadı ile:

1. Kendi muhafazaları altına tevdi edilmiş olan insanlarla eşyanın himayesi için muvakkaten yakalanması zaruri görülen şahsı.

2. Karakola, karakol nöbetçisine ve devriyelere karşı tecavüz eden veya müessir fiil yapan, hakaret eden bir şahsın bu fiillere devamının men'i ancak muvakkat yakalanması ile kabil olduğu takdirde bu şahsı.

c) Disiplin maksadı ile: İzinsiz kıtası haricinde rastlanan veyahut himayesi için yakalanması lüzumlu görülen askerleri.

Madde 81 – Karakol, karakol nöbetçileri ve devriyeler 80 inci maddede zikre dilen hallerde karakol amirinin ve bağlı buldukları kıta, karargah ve askeri kurumun nöbetçi amirinin emri ile de askeri ve sivil şahısları muvakkaten yakalarlar.

Madde 82 – Muvakkat yakalamak, şahsın vücudu üzerine el koymak veya silahla dokunmak ve muvakkat yakalandığının kendisine söylenmesi ile yapılır.

Muvakkat yakalanan kaçmaya teşebbüs ettiği takdirde silah kullanılacağı hemen bildirilir. Ve üzerinden silah vesair aletler de alınır.

Muvakkat yakalananlar adli takibatı mucip bir sebep varsa yetenekli askeri veya adli makamlara teslim olunur. Aksi takdirde nihayet muvakkat yakalandığının ertesi günü serbest bırakılır.

K) HAZIR KITA

Madde 83 – Hal ve vaziyetin icabettirdiği zamanlarda her kışla konak ve ordugah da derhal kullanılmak üzere ayrıca bir hazır kıta bulundurulur.

Bunun kuvveti ve çıkarılacağı zamanlar talimatnamede zikredilen esaslar dahilinde düzenlenir.

Madde 84 – Hazır kıta gece dahi seferi teçhizatlı silahlı ve giyimli olarak harekete hazır bulunur. Bu kıtanın nöbetle uyku uyuyup uyuyamayacağı çıkaran kumandanca emredilir.

Madde 85 – Fevkalade hallerde bütün kuvvet dahi hazır kıta halinde bulundurulur.

L) ASAYİŐİN TEMİNİ İÇİN ASKERİN NASIL KULLANILACAĞI VE ÖRFİ İDARE

Madde 86 – Asayişi temin için Silahlı Kuvvetlerin nasıl kullanılacağı ve örfi idare ilanı halinde askerlerin vazife ve yetenekleri hususi kanunlar hükümlerine göre yürütülür.

*M) ASKERLERİN SİLAH KULLANMA YETKİLERİ***Madde 87 – (Değişik : 25/4/1972 - 1582/1 md.)**

Askerler karakol, karakol nöbetçisi, devriye, nakliyat muhafazası hizmetlerinde veya asayişini temin için görevlendirildiklerinde aşağıda gösterilen hallerde silah kullanmaya yetkilidirler.

I - Silah kullanmasını gerektiren haller

a) Bu hizmetlerden birini yaparken müessir bir fiil ile taarruza uğranıldığı veya müeesir bir fiil veya tehlikeli bir tehdit ile bu hizmetlerle yapılmasına mukavemet edildiği takdirde bu taarruz ve mukavemetleri gidermek için,

b) Bir taarruz veya mukavemete hazırlanan ve silahını veya mukavemete elverişli bir aleti bırakmaya davet edildiği halde, bu davete derhal itaat etmiyen veyahut bıraktığı silahı veya aleti tekrar eline almaya davranan veya alan kimseyi itaate zorlamak için,

c) Bu kanunun 80 ve 81 inci maddeleri gereğince muvakkaten yakalanan bir şahsın veyahut muhafaza ve sevki kendisine tevdi edilmiş olan bir tutuklunun veya hükümlünün kaçması veya kaçmaya teşebbüs etmesi ve verilecek dur emrini dinlemediği görüldüğünde başka türlü ele geçirilmesi kabil olmadığı takdirde yakalanması için,

d) Kendi muhafazasına tevdi edilmiş olan insan ve her türlü eşyaya karşı vukubulan taarruzu defetmek için,

e) Bu maddede sayılan görevleri yapan askerlere karşı, sözle yapılan sataşma veya hareketlerin bertaraf edilmesi sırasında mukavemet, taarruz, müessir fiil veya tehlikeli bir tehditle karşılaşıldığında bu halleri gidermek için.

II - Silah kullanma derecesi

Bu maddede yazılı hizmetlerin yapılması sırasında silah kullanılması için başkaca bir çare kalmaması veya zaruret olması şarttır.

1. Şahıs veya topluluk silahsız ise; mukavemet, taarruz, müessir fiil veya tehdidin derecesine göre asayiş hizmeti ile görevli birlik komutanı gerekli uyarıyı yaparak silah kullanılacağını ihtar eder. Bu ihtara itaat edilmezse bunu sağlayacak dereceden başlamak üzere silah kullanılır.

2. Şahıs veya topluluk silahlı veya taarruzun önemli derecede etkili kılacak şekilde aletleri taşıyorsa, silah veya aletlerin bırakılması ihtar olunur. Tecavüz taarruz veya mukavemet buna rağmen devam ederse itaati sağlayacak dereceden başlamak üzere silah kullanılır.

III - Silah kullanma tarzı

1. Silah çeşitlerine göre etkili olabilecek şekilde kullanılır. Önce kesici ve dürtücü silahlar ile ateşli silahlar hedefe tevcih edilir, sonra ateşli silahların dipçik ve kabzaları kullanılır, daha sonra kesici ve dürtücü ve ateşli silahlar bilfiil kullanılır.

2. Silah kullanmak mutlaka ateş etmek değildir. Ateş etmek son çaredir. Önce havaya ihtar ateşi yapılır. Sonra ayağa doğru ateş edilir, mukavemet veya taarruza veyahut tehlikeli bir tehdide varan mukavemet hali devam ederse, hedef gözetilmeksizin ateş edilir.

IV - Ateş emri ve kendiliğinden ateş etmek

1. Ateş etmek bilhassa bunun için emir verilmiş olmasına bağlıdır.

2. Ateş emri verilmemiş olsa dahi her asker silahını kullanabilir. Ancak silahını kullanılacağı zamanın ve kullanma derece ve tarzının tayini her olayın cereyan ettiği haller ve şartlar göz önünde tutularak silahını kullanacak asker tarafından bizzat takdir olunur.

V - Ateş emri vermeye yetkili makamlar

1. Bu maddede yazılı görevleri yapmak için birliğe görev veren üst komutan olay yerinde bulunuyorsa sözle ateş emri vermeye yetkilidir. Komutan, bu emri yazı ile teyit eder.

2. Asayişe memur edilen kuvvetlerin olay yerinde bulunan birlik komutanı veya asayişe memur edilen birliğin parçalarına komuta eden en küçük komutan ve amirler dahi önceden emir verilmemiş olsa bile sözle ateş emri vermeye yetkilidir.

VI - Sorumluluk

Her olayın cereyan ettiği haller ve şartlar göz önünde tutulmak kaydıyla bu madde hükümlerine göre silahını kullanan askere ve silah kullanma emrini veren birlik komutanına sorumluluk yüklenemez.

VII - Soruşturma usulü ve adli yardım

(Ek : 22/11/1990 - 3683/5 md.) Silah kullanmak zorunda kalan asker kişiler hakkında, hazırlık soruşturması Askeri Savcı, Cumhuriyet Savcısı veya yardımcıları tarafından yapılır. Haklarında dava açılan sanık asker kişiler duruşmadan varestede tutulabilir. Olayın mahiyetine ve kusurun derecesine göre sanığın mensup olduğu Bakanlıkça durumu uygun görülenlerin vekalet verdiği avukatın ücreti, bu bakanlıkların bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Avukat tutma ve avukatlık ücretinin ödeme usul ve esasları, Milli Savunma ve İçişleri bakanlıklarınca bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Madde 88 – (Değişik : 25/4/1972 - 1582/1 md.)

Silah kullanma yetkisini haiz bulunan her asker veya silah kullanma emrini vermeye yetkili her komutan kanunun tayin etmiş olduğu müsaadeleri yerinde ve zamanında kullanmaz veya silahlarından tamamiyle istifade etmezse fiilin mahiyetine göre cezalandırılır.

Madde 89 – 87 nci maddede gösterilen hallerden başka hizmete ait bir vazifeyi yaparken maruz kaldığı bir mukavemeti bertaraf etmek veyahut askere veya askeri eşyaya karşı yapılan bir tecavüze karşı koymak için silah kullanmak zarureti hasıl olursa, her asker silah kullanmaya salahiyyetli ve vazifelidir.

Madde 90 – 87 ve 89 uncu maddelerde gösterilen hallerden başka her asker meşru müdafaa halinde silah kullanmaya salahiyyettardır.

N) ASKERİ İNZİBAT KUVVETLERİNİN VAZİFE, TEŞKİL VE YETKİLERİ

Madde 91 – a) Garnizonlarda askeri disiplinin muhafazası, önleyici zabıta ve adliye vazifeleri ile askeri trafik vazifeleri garnizon kumandanlarına aittir.

Garnizon kumandanları yukarıda gösterilen vazifeleri merkez kumandanlıkları marifetiyle yürütür.

Merkez kumandanlıkları; büyük garnizonlarda kadrolarla tesbit ve teşkil olunur. Diğer garnizonlarda garnizon kumandanları rütbece kendisinden bir veya nihayet iki derece ast olan bir subayı merkez kumandanı olarak tayin ve tanzif edebilir. Merkez kumandanlığı teşkiline lüzum görülmiyen küçük garnizonlarda buna ait vazifeler, garnizon kumandanı tarafından tayin edilecek bir inzıbat subayı veya astsubayı buna da imkan olmıyan hallerde bizzat garnizon kumandanı tarafından yapılır.

b) Merkez kumandanlığı kadro ile tesbit ve teşkil edilmediği ahvalde; garnizon dahilindeki kıta ve askeri müesseselerin miktarı, şehrin genişliği ve vazifelerin ehemmiyeti gözönüne alınarak kafi miktarda subay, astsubay, erbaş ve erler merkez kumandanı veya inzıbat subayı veya astsubayın emrine verilir ve bunlara inzıbat kuvveti denilir.

Askeri inzıbat kuvveti mensupları Silahlı Kuvvetler Kıyafet Kararnamesinde tesbit edilen hususi işareti taşırlar.

Madde 92 – a) Askeri inzibat erbaş ve erleri vazife esnasında diğer erbaş ve erlere karşı karakol sıfatını ve karakolların kanuni salahiyet ve mesuliyetlerini haizdirler.

b) (**Değişik: 28/5/2003-4861/18 md.**) Fakülte ve yüksek okul öğrencileri ile harp okulu öğrencilerine subaylar gibi; astsubay hazırlama ve astsubay meslek yüksek okulu öğrencileri ile astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine tâbi tutulanlara astsubaylar gibi muamele olunur.

c) Subay ve askeri memurlarla astsubaylar hakkında askeri inzibat vazifeleri; ancak üst veya kendi rütbelerindeki inzibat subay ve astsubayları tarafından yapılabilir.

O mahalde salahiyetli bir inzibat subayı veya astsubayı mevcut değilse vakaya şahit olan üst veya aynı rütbedeki her subay, askeri memur veya astsubay müdahaleye ve inzibat vazifesini ifaya mecburdur.

Ancak ağır cezayı müstelzim meşhut cürüm halinde subayları, askeri memurları ve astsubayları dahi yakalamaya askeri inzibatlar, polisler, jandarmalar ve herkes mecburdur.

Bu takdirde dahi suçlu askerler duruma göre ya salahiyetli askeri inzibat memuru gelinceye kadar vaka mahallinde tutulur veya en yakın askeri inzibat karakoluna, yoksa askeri makamlara teslim edilir. Bundan sonra yapılacak hazırlık tahkikatında salahiyetli inzibat memuru veya mevcut askeri makamın tayin edeceği bir subay bulunur.

Madde 93 – Üniformalı veya sivil elbiseli subay, askeri memur ve astsubaylar ağır cezalı cürümler dışındaki suçları işledikleri takdirde polis veya jandarma kuvvetleri tarafından en yakın askeri makama veya inzibat karakoluna davet edilir. Askeri şahıs bu daveti kabule mecburdur.

Bu şahıslara ait hazırlık tahkikatı bizzat C. Müddeiumumileri veya salahiyetli askeri adli hakimler tarafından yürütülür ve tahkikat tamamlanıncaya kadar askeri makamlarca nezaret altında tutulurlar.

Madde 94 – Her hangi bir vakada askeri inzibatların kuvveti kâfi gelmediği takdirde en yakın askeri kıtadan asker celbolunur. Acele ve tehirinde tehlike melhuz olan hallerde en yakın polis ve jandarma kuvvetlerine de müracaat olunur. Askeri inzibatlar tarafından vaki olacak yardım talepleri üzerine polis ve jandarmalar tarafından yardımda bulunulacağı gibi polis ve jandarmalar tarafından vaki olacak yardım talepleri de askeri inzibatlarca yerine getirilir.

Madde 95 – İnzibat er ve erbaşları diğer er ve erbaşlara, inzibat subay ve astsubayları aynı veya ast rütbedeki bütün subay, askeri memur ve astsubaylarla er ve erbaşlara ve bütün askeri inzibatlar sivil şahıslara karşı aşağıda gösterilen hallerde muvakkat yakalama salahiyetini haizdir.

a) Bu kanunun 80 inci maddesinde gösterilen hallerde,

b) Askeri disiplini bozan hallerde,

c) Adli bir vazifenin yerine getirilmesi hallerinde,

d) Vazifelerini ifa esnasında veya vazifelerinden dolayı tecavüz veya hakarete maruz kaldıkları takdirde;

Yukarıdaki hallerde muvakkat yakalananlar hakkında da bu kanunun 82 inci maddesi son fıkrası hükmü gereğince işlem yapılır.

Madde 96 – Askeri inzibatlar vazifeli buldukları zamanda bu kanunun 87, 88 ve 89 uncu maddelerinde (Ve her türlü ahvalde de 90 ıncı maddesinde) zikredilen silah kullanma salahiyetlerini haizdirler.

Madde 97 – Askeri inzibatların askeri disiplini muhafaza, önleyici zabıta ve adliye vazifeleri ile askeri trafik vazifeleri talimatname ve talimatlarla gösterilir.

O) *SOSYAL HİZMETLER*

I - *Ordu pazarları*

Madde 98 – Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının çeşitli ihtiyaçlarını elverişli şartlarla temin etmek maksadiyle hususi kanunlara göre teşkil edilecek ordu pazarları kurulur.

(Ek fıkralar : 29/11/1984 - KHK 243/38 md.)

Türk Silahlı Kuvvetleri personeli için lüzum ve ihtiyaç görülen yerlerde çocuk bakımevleri ve sosyal tesisler kurulabilir.

Bunların kuruluş ve işletme esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

II - *Ordu evleri ve askeri gazinolar*

Madde 99 – Silahlı Kuvvetler mensupları arasında tesanüdü artırmak mesleki ve kültürel inkişafına, sosyal ve moral ihtiyaçları temin gayesi ile büyük garnizonlarda (Tümen ve eşidi askeri kurumlar ile daha büyük kıta ve kurumların, Deniz ve Havada eşitlerinin bulunduğu) ordu evleri kurulabilir.

Bu yerlerde astsubaylar için de birer ordu evi kurulabilir.

Daha küçük birlik ve kurumların buldukları yerlerde subay ve astsubaylar için birer askeri gazino teşkil edilebilir.

Ayrıca kışlalarda subay, astsubay ve erler için birer kışla gazinosu tesis edilir.

Madde 100 – Ordu evleri, askeri gazinoları ve kışla gazinoları askeri bina olup askeri mahal vasıf ve mahiyetini haizdir.

Madde 101 – Ordu evlerinin (Askeri gazino ve kışla gazinoları dahil) sermayeleri:

- İşletme gelirlerinden,
- Üye aidatından,
- Teberrüattan,
- Milli Savunma Bakanlığı bütçesinden konulacak ödeneklerden teşekkül eder.

Madde 102 – a) (Değişik : 4/7/1988 - KHK - 336/1 md.; Aynen Kabul: 7/2/1990 - 3612/43 md.) Ordu evlerinin kadro, kuruluş, idare, murakabe ve muhasebeleri ile işletme şekilleri ve müştemilatı yapılacak bir yönetmelik ile tesbit ve tayin olunur.

b) **(Değişik : 22/11/1990 - 3683/6 md.)** Ordu evleri, askeri gazino, kışla gazinoları ve askeri müzelerden elde edilen gelirler, bu yerlerin yenilenmesine ve yeniden inşasına veya idamesi ile modern hale getirilmesine ve kitaplıkların tesis ve zenginleştirilmesine sarf olunur.

Madde 103 – Ordu evleri ve müştemilatı 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin 18 inci fıkrası gereğince Kurumlar Vergisinden, Bina ve Gelir vergilerinden muaf olup mezkûr maddedeki (Ordu evleri) tabirine askeri gazino ve kışla gazinoları ile bunların nizamnamede gösterilen her türlü müştemilatı dahildir.

Madde 104 – (Değişik : 22/11/1990 - 3683/7 md.)

Ordu evleri, askeri gazino, kışla gazinoları, askeri müzeler ve bunların yönetmelikte gösterilecek her türlü müştemilatı, sarfiyat ve muameleleri bakımından 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine ve Sayıştayın vize ve denetimine tabi değildir.

III - *Dinlenme kampları ve karşılama ekipleri*

Madde 105 – a) Subay, askeri memur ve astsubaylarla ailelerinin dinlenme ve moral ihtiyaçlarını temin maksadiyle elverişli yer ve mevsimlerde subay ve astsubaylar için ayrı ayrı dinlenme kampları tesis edilebilir.

b) **(Değişik: 15/6/2005 - 5365/4 md.)** Bu kampların ne zaman ve nerede açılacağı ve devam süresi; Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığına belirlenir.

c) Kampların tesis ve işletilmesinde, askeri nakil vasıtaları ile çadır, yatak ve karyola gibi askeri malzemeden istifade edilebilir.

d) Kampların tesisi, işletmesi ve personelin istifade şekli hususlarına ait teferruat hükümleri talimatnamede düzenlenir.

e) Bir garnizona tayin edilerek gelen subay, askeri memur ve astsubayları karşılamak ve yerleştirmek gayesiyle ekipler kurulur.

Bu ekipler gelen personelin lojmanlara yerleştirilmesini veya o mahalde boş olduğu tesbit edilen meskenlere girebilmelerini temin ederler.

IV - Askeri kantinler

Madde 106 – a) Her kışlada askerlerin çeşitli ve zaruri ihtiyaçlarının daha ucuz ve kolaylıkla sağlanmasını temin maksadiyle bir kantin kurulur.

b) Kantinlerin gelirleri, teşkil, idare, murakabe, işletme ve kontrol şekilleri talimatname ile tesbit olunur.

c) Kantinlerin işletilmesinden elde edilen kar kışla kumandanının emriyle, ödeneği olmıyan veya ödeneği olup da kafi gelmiyen zaruri ve resmi işlere sarf olunur.

d) Askeri kantinler hakkında da 103 ve 104 üncü madde hükümleri tatbik olunur.

V - Bakım ve onarım tesislerinden istifade

Madde 107 – a) Subay, askeri memur ve astsubaylar, bütün masrafları kendilerine ait olmak üzere ordu pazarları ve ordu evleri tesislerinde her türlü şahsi eşya ve vasıtalarının bakım, onarım ve imalini yaptırabilirler.

b) Bu yerlerden faydalanmanın usul ve şekli talimatnamede gösterilir.

VI - Askeri nakil vasıtalarından istifade

Madde 108 – Subay, askeri memur ve astsubaylar ile aileleri aşağıdaki hallerde askeri kara ve deniz nakil vasıtalarından faydalanabilirler:

a) Mesaiye geliş ve gidiş için ihdas edilecek servis vasıtalarından,

b) Şehir içi ev eşyası ve mahrukat nakline tahsis edilecek vasıtalarından,

c) Uzak garnizonlarda oturanların kendileri ve ailelerinin şehirle irtibatlarının temini ve çocuklarının okula götürülüp getirilmesi için ihdas edilecek servis vasıtalarından,

d) Umumi vasıtaların işlemediği garnizon ve kıtalara tayin edilen subay, askeri memur ve astsubayların zati esyaları ile ailesi efradı ve kendisi umumi vasıtanın en son gittiği yerden vazife mahalline kadar askeri vasıta ile götürülür ve getirilir.

e) **(Ek : 23/6/1976 - 2016/1 md.)** Acilen sevki gereken hasta ve cenaze nakilleri için tahsis edilecek vasıtalarından,

(Ek : 23/6/1976 - 2016/1 md.) Savaşta ve olağanüstü hallerde, izinli personel ve hizmetin gerektirdiği diğer işlerde görevlendirilecek personel ile sivil moral ekipleri, hareket bölgesine ve hareketle ilgili diğer garnizonlara gidiş ve dönüşlerinde kara, deniz ve hava ulaştırma araçlarından yararlandırılabilirler.

(Ek : 23/6/1976 - 2016/1 md.) Barışta olağanüstü hallerde, Genelkurmay Başkanının emri ile önemli kişiler veya görev ve hizmetler için hava ulaştırma araçları tahsis edilebilir.

Yukarıdaki maksatlar için nakil vasıtalarının tahsisi ve bunlardan istifade şekli talimatname ile tesbit olunur.

VII - Sivil nakil vasıtalarından tenzilatlı istifade

Madde 109 – Subay, askeri memur ve astsubaylar resmi elbiseli oldukları veya sivil elbiseli iken hüviyet kartlarını ibraz ettikleri takdirde Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları ve Denizcilik Bankası nakil vasıtalarında tenzilatlı olarak seyahat ederler.

Erbaş ve erler şehirlerarası seyahatlerde izin belgesi göstermek suretiyle tenzilatlardan faydalanırlar. Şehirçi seyahatlerde tenzilat için izin belgesi aranmaz.

Sevk muhtırası ile yapılacak seyahatler tam ücrete tabidir.

P) MERASİM

Madde 110 – Askeri merasimler; Askeri Merasim ve Protokol Talimatnamesi esaslarına göre yapılır.

R) HARB ESİRLERİ VE MÜLTECİLER

Madde 111 – Harb esirleri hakkında 6020 ve mülteciler hakkında da 4104 sayılı kanun hükümleri tatbik olunur.

S) TABİİ AFETLERDE YARDIM

Madde 112 – Yer sarsıntısı, yangın, su basması, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri tabii afetler zuhurunda 7269 sayılı kanun ve ekleri hükümleri dahilinde hareket olunur.

T) ASKERİ ÖĞRENCİLER

Madde 113 – a) (**Değişik: 28/5/2003-4861/19 md.**) Astsubay meslek yüksek okulları, fakülte ve yüksek okullar ile harp okullarında okuyan askerî öğrenciler ile astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine tâbi tutulan adaylar, 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu ve 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun uygulaması bakımından askerlik yükümlülüğü altına girmiş sayılır ve diğer askerlere uygulanan hükümler bunlara da aynen uygulanır.

b) (**Değişik: 28/5/2003-4861/19 md.**) Bütün askerî öğrenciler, subaylara; astsubay hazırlama ve astsubay meslek yüksek okulu öğrencileri ile astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine tâbi tutulan adaylar, aynı zamanda astsubaylara karşı ast durumunda olup, askerî öğrencilerin, belirtilen hallerin dışında, gerek kendi aralarında gerekse erbaş ve erlere karşı astlık ve üstlük ilişkileri yoktur.

c) Lise, ortaokul ve eşidi okullar askerî öğrencileri; bu kanunun 14 üncü maddesinin asta tahmil ettiği vazifeleri aynen yapmaya mecburdurlar. Hilafına hareket edenler diğer askerlerin tabi olduğu cezai müeyyidelere tabidirler.

d) Bütün askerî öğrencilerin yalnız kendileri bu kanunun (G) bölümünde belirtilen sağlık işleri ile ilgili hükümlerden ve şehirçi ve şehirlerarası seyahatten emsali sivil talebeler gibi tenzilatlı tarifeden istifade ederler.(J) bölümünde gösterilen hükümler dahilinde nöbet hizmetlerine sokulabilirler.

Madde 114 – Bu Kanunun yukarıda gösterilen esasları da göz önünde tutularak, askerî öğrenciler hakkında tatbik şekli talimatnamede ayrıca teferruatlı olarak gösterilir.

Askerî öğrenciler diğer hususlarda kendi okul talimatlarına tabidirler.

U) SİLAHLI KUVVETLERDE ÇALIŞAN SİVİL PERSONEL

Madde 115 – Silahlı Kuvvetlerde çalışan sivil memur, müstahdem, müteferrik müstahdem ve gündelikçi sivil personel bu kanunun askerlere tahmil ettiği sorumluluk ve hizmetlerin ifası bakımından:

a) Amir vazifesi alanlar; maiyetindeki bütün askerî ve sivil personele hizmetin icabettirdiği emirleri verebilir. Ceza vermek salahiyetleri yoktur. Maiyetin cezalandırılması icabeden hallerde en yakın askerî amire müracaat edilir.

b) Bütün sivil personel emrinde çalıştıkları askerî amirlere karşı ast durumunda olup bu kanunun 14 üncü maddesinin asta tahmil ettiği vazifeleri aynen yapmaya mecburdurlar. (**Mülga ikinci cümle: 31/1/2013-6413/45 md.**) (...)

Madde 116 – Sivil personelin, bu kanunun askerlere tanıdığı hak ve yetkilerden faydalanmaları ve mükellefiyetleri yerine getirmeleri aşağıdaki esaslar dahilinde olur:

a) Bu Kanunun müracet ve şikayet bölümlerinde gösterilen usul, hak ve kayıtlara aynen tabidirler
b) Bu Kanunun 33 üncü maddesinde gösterilen izin hakkındaki hükümlere aynen riayetle mükellef olup senelik izinleri hususi kanunlardaki esaslara göre tayin ve tanzim olunur.

c) (**Değişik : 15/6/2005 - 5365/5 md.**) Hastalık ve vefat hâllerinde Devlet memurları hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır. Bununla birlikte, Devlet memurları ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri; bunlardan harp ve vazife malûlü olanlar ile bakmakla yükümlü buldukları aile fertleri; harp ve vazife malûllüğünü gerektiren nedenlerden dolayı vefat edenlerden aylığa müstahak dul ve yetimleri; bu Kanunun 66 ncı maddesinin (a) ve (b) fıkraları ile 67 nci maddesi ve 69 uncu maddesinin (d) bendi hükümlerinden de aynen istifade ederler. Bu maddenin tabikatında aile fertleri tabiri içinde gösterilen eş, usul, fûru, erkek ve kız kardeşler, evlat edinen ve evlatlıklar ile üvey çocuklardır.

d) Sivil personel Silahlı Kuvvetlerde gördükleri hizmetlerin hususiyetleri göz önüne alınarak bu kanunun 77 nci maddesi gereğince nöbet hizmetlerine sokulabilirler.

e) Sivil personelin yalnız kendileri ordu pazarları ve askeri kantinlerden aynen ve askerler gibi, askeri nakil vasıtalarından ise bu kanunun 108 inci maddesi hükmünden faydalanabilirler.

f) (**Değişik : 22/11/1990 - 3683/9 md.**) Sivil personelin görevdeki kıyafetleri, Kıyafet Yönetmeliğinde gösterilir.

g) (**Ek : 22/11/1990 - 3683/9 md.**) Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında veya kadro açıklamalar bölümünde özel nitelikli olarak gösterilen görev yerlerine atanan sivil memurlar Türk Silahlı Kuvvetleri sosyal tesislerinden görevlendirildikleri kadro derecesindeki subaylar gibi istifade ederler. Bu statüdeki sivil memurlar ile askeri personel arasındaki protokol münasebetlerinin düzenlenmesinde de aynı esas uygulanır.

Madde 117 – Bu Kanunun yukarıda gösterilen esasları da gözönünde tutularak Silahlı Kuvvetlerde çalışan sivil personel hakkında tatbik şekli talimatnamede ayrıca teferruatlı olarak gösterilir.

Madde 118 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce muhtelif kanunlarda geçen eret tabiri "erbaş ve er" olarak değiştirilmiştir.

Madde 119 – 2771 sayılı Ordu Dahili Hizmet Kanunu ile tadil ve ekleri ve 2850 sayılı Kanunla tadil edilen 1111 sayılı Askerlik Kanununun 1 inci maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 120 – Bu Kanunda mevcut olan hükümlerin Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerinde, barış ve savaşta ve düşman karşısında tatbik şekli Milli Savunma Bakanlığınca hazırlanacak talimatname ile ayrıca tayin ve tafsil olunur.

Ek Madde 1 – (Ek: 10/3/2011-6191/10 md.)

Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu kapsamında istihdam edilen sözleşmeli erbaş ve erlere, bu Kanunun erbaş ve erlere ilişkin hükümleri aynen uygulanır.

Madde 121 – Bu Kanunun sağlık işlerine ait 57 - 70 inci madde hükümleri 1 Mart 1961 tarihinde diğer hükümleri yapılacak talimatname ile birlikte 27 Mayıs 1961 tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 122 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

4/1/1961 TARİHLİ VE 211 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER:

1) 7/2/1990 tarihli ve 3612 sayılı Kanunun Geçici Maddesi :

Geçici Madde – İlgili kanunlarında tüzükle düzenlenmesi öngörülmekle birlikte bu Kanun ile yönetmelik şeklinde tanzimi uygun bulunan hususlarla ilgili olarak çıkarılması gereken yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

2) 22/11/1990 tarihli ve 3683 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi :

Madde 10 – Asker kişilerle ilgili olup diğer kanunlarda geçen "Kıyafet Kararnamesi" ibaresi, "Kıyafet Yönetmeliği" şeklinde değiştirilmiştir.

3) 23/2/2005 tarihli ve 5305 sayılı Kanunun Geçici Maddesi :

Geçici Madde 1- Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar nedeniyle okulları ile ilişkileri kesilen askerî öğrencilerin tedavileri hakkında da 70 inci maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır.

**211 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN
YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE**

Kanun No.	Farklı tarihte yürürlüğe giren maddeler	Yürürlüğe giriş tarihi
172	—	19/2/1963
725	—	21/2/1966
926	Kıta tazminatına ait hükümleri	1 Aralık 1967 tarihinden geçerli olmak üzere 172 nci maddede <i>gösterilen</i> yönetmeliğin yürürlüğe konulduğu tarihte
	Kademe terfii, aylıklar harçlıklar mahrumiyet yeri ödeneği, öğrenim yurtları ve burslar ile aile yardımı ödeneği, ölüm yardımı ödeneği, temsil giderleri, emeklilik ikramiyesi (49 uncu madde uyarınca verilecek tazminatlar hariç) ve yakacak yardımına ait hükümleri	1/3/1970
	Diğer hükümleri	10/8/1967
1423	—	14/7/1971
1582	—	5/5/1972
2016	—	2/7/1976
2083	—	24/3/1977
2259	—	23/2/1980
2318	—	18/10/1980
2537	—	18/10/1981
2861	—	25/6/1983
3084	—	1/12/1984
2771	İkinci madde	16/5/1982
	4, 6, 7, 10 maddeler	1/4/1983
	Diğer maddeleri	1/1/1983
KHK/243	—	31/12/1984
KHK/336	—	5/8/1988
3612	—	16/2/1990
3683	4 üncü maddesi	29/5/1991
	Diğer Maddeleri	29/11/1990
KHK/469	—	2/1/1992
3810	—	3/7/1992
KHK/499	—	2/9/1993
4187	—	13/10/1996
4375	—	2/8/1998
4418	—	29/7/1999
4419	—	29/7/1999
4861	—	6/6/2003
4902	—	24/6/2003
5305	60, 66, 70 ve İşlenemeyen Hüküm	26/2/2005
5365	68, 69, 70, 105, 116	21/6/2005

**211 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN
MEVZUATIN VEYA ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN İPTAL
EDİLEN HÜKÜMLERİN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ
GÖSTERİR LİSTE**

Değiştiren Kanunun/ İptal Eden Anayasa Mahkemesinin Kararının Numarası	211 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
5758	69	9/5/2008
6191	3, Ek Madde 1	22/3/2011
6413	115	16/2/2013